

Ομοσπονδιακή Βουλή της Γερμανίας

19η εκλογική περίοδος

Έγγραφο: [19/27827]

23.03.2021

Πρόταση

των βουλευτών: Manuel Sarrazin, Claudia Roth (Augsburg), Lisa Badum, Katja Keul, Dr. Kirsten Kappert-Gonther, Erhard Grundl, Margarete Bause, Dr. Franziska Brantner, Agnieszka Brugger, Kai Gehring, Uwe Kekeritz, Dr. Tobias Lindner, Omid Nouripour, Cem Özdemir, Dr. Frithjof Schmidt, Jürgen Trittin, Ottmar von Holtz, Luise Amtsberg, Canan Bayram, Anja Hajduk, Britta Haßelmann, Sven-Christian Kindler, Claudia Müller, Beate Müller-Gemmeke, Lisa Paus, Tabea Rößner, Corinna Rüffer, Stefan Schmidt, Margit Stumpp, Dr. Konstantin von Notz, Beate Walter-Rosenheimer, Wolfgang Wetzel και της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος «Συμμαχία '90/Οι Πράσινοι» (BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN)

80 χρόνια από την εισβολή της Βέρμαχτ στην Ελλάδα - Για την ενίσχυση της συνοχής της Ευρώπης και την εντατικοποίηση της ελληνογερμανικής συνεργασίας σε επίπεδο πολιτικής της μνήμης

Ζητείται από την Ομοσπονδιακή Βουλή να αποφασίσει ότι:

Στις 6 Απριλίου 1941 η Βέρμαχτ επιτέθηκε στην Ελλάδα. Μέχρι το 1944 η Βέρμαχτ, τα Ες-Ες και η Γκεστάπο διέπραξαν αποτρόπαια εγκλήματα εις βάρος του ελληνικού λαού. Σχεδόν όλα τα μέλη της εβραϊκής κοινότητας της Ελλάδας εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης Άουσβιτς και Τρεμπλίνκα και φονεύθηκαν. Δεκάδες χιλιάδες άμαχοι, άνδρες και γυναίκες, μαζί με παιδιά και βρέφη, έπεσαν θύματα σφαγών, εκτελέσεων ομήρων και άλλων εγκλημάτων πολέμου, τα οποία τελέστηκαν υπό το πρόσχημα αντιποίνων για αντιστασιακές ενέργειες. Πόλεις και χωριά λεηλατήθηκαν, πυρπολήθηκαν ή καταστράφηκαν και η ελληνική οικονομία υπέστη ανηλεή εκμετάλλευση. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν από πείνα ή από ασθένειες σχετιζόμενες με τον πόλεμο. Οι κατακτημένες περιοχές της Ελλάδας για τις οποίες την κύρια ευθύνη έφερε η Βέρμαχτ έζησαν μια από τις πιο σκληρές και άγριες εκδοχές της γερμανικής κατοχής. Τα ίχνη των εγκλημάτων πολέμου που διεπράχθησαν τότε εξακολουθούν να είναι εμφανή μέχρι σήμερα στην πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της Ελλάδας. Τα εγκλήματα και οι διώξεις που έγιναν από τους ναζιστές κατά την διάρκεια της κατοχής παραμένουν ακόμη βαθιά χαραγμένα στην συλλογική μνήμη της Ελλάδας και στις αναμνήσεις των επιζώντων και των οικογενειών τους. Παράλληλα, η γερμανική κοινωνία εξακολουθεί να γνωρίζει ελάχιστα πράγματα για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν από Γερμανούς στην Ελλάδα κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή έχει επίγνωση της ιστορικής ευθύνης της Γερμανίας. Η Ομοσπονδιακή Βουλή αναγνωρίζει αυτήν την ιστορική υπαιτιότητα, η οποία, 80 χρόνια μετά την εισβολή της Βέρμαχτ στην Ελλάδα, εξακολουθεί να υφίσταται. Το γερμανικό Κοινοβούλιο υποκλίνεται με ειλικρινή αισθήματα προ των θυμάτων και των συγγενών τους.

Η Ελλάδα και η Γερμανία, ωστόσο, δεν συνδέονται μόνον μέσω αυτού του κεφαλαίου της κοινής μας ιστορίας. Τις δύο χώρες τις συνδέει σήμερα μια φιλία πολύτιμη. Σε επίπεδα κοινωνίας των πολιτών, πολιτικής και οικονομίας, διεξάγεται ένα ουσιαστικός διάλογος, τόσο διμερής όσο και ευρωπαϊκός. Άλλωστε, επανειλημμένα έχουν λάβει χώρα συγκινητικές χειρονομίες συμφιλίωσης.

Ένα περαιτέρω βήμα στο πλαίσιο της «πολιτικής της μνήμης» έγινε το 2014, όταν ο τότε πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Γιόαχιμ Γκάουκ, επισκέφθηκε τους Λιγκιάδες και το μνημείο τους. Η δημιουργία του «Ελληνογερμανικού Ταμείου για το Μέλλον» και του «Αρχείου Μαρτυριών», η ίδρυση του «Ελληνογερμανικού Ιδρύματος Νεολαίας» καθώς και η οικονομική συνεισφορά της Γερμανίας στο «Μουσείο Ολοκαυτώματος Ελλάδος» στην Θεσσαλονίκη ανοίγουν ένα νέο κεφάλαιο στην ελληνογερμανική «πολιτική της μνήμης».

Παρά ταύτα, στην συζήτηση που ακολούθησε, με θέμα την καταβολή πολεμικών επανορθώσεων και αποζημιώσεων, οι απόψεις συνέχισαν να δίστανται έντονα. Κατά την γνώμη πολλών ειδημόνων αλλά και πολλών ανθρώπων στην Ελλάδα, το σκαίο ύφος με το οποίο αντιμετώπισε η Γερμανία τις ελληνικές αξιώσεις εξακολουθεί μέχρι σήμερα να επιβαρύνει τις σχέσεις των δύο χωρών. Η σχετική συζήτηση στην Ελλάδα συνεχίζει να μην έχει καταλαγιάσει. Το αντίθετο. Όχι μόνον επιζώντες, απόγονοι επιζώντων και οργανώσεις θυμάτων, αλλά και πολλοί νέοι άνθρωποι εν γένει έχουν αποκτήσει συνείδηση για τα εν λόγω θέματα που παραμένουν άλυτα. Η ενισχυμένη αυτοπεποίθηση των Ελλήνων και οι αυξανόμενες αμφιβολίες για την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη κατά την διάρκεια της κρίσης του ευρώ επανέφεραν κατά διαστήματα το ζήτημα στο προσκήνιο της εσωτερικής πολιτικής.

Η αντιμετώπιση αυτής της εξέλιξης πρέπει να γίνεται επί ίσοις όροις, διότι οι φιλικές σχέσεις με την Ελλάδα έχουν για την Γερμανία ανεκτίμητη αξία. Ο αμοιβαίος σεβασμός και η συνεργασία μεταξύ εταίρων είναι και θα είναι ζωτικής σημασίας για την συνοχή της Ευρώπης.

Ενώ η παρούσα Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Γερμανίας, όπως και οι προηγούμενες, θεωρούν το θέμα λήξαν τόσο σε πολιτικό όσο και σε νομικό επίπεδο, η Ελλάδα ποτέ δεν θεώρησε ότι το ζήτημα έχει επιλυθεί οριστικά, όπως και ποτέ δεν αποδέχθηκε την μονομερή σχετική δήλωση της Γερμανίας. Η θέση της γερμανικής Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης είναι από νομικής άποψης αμφιλεγόμενη (βλ. γνωμοδότηση Επιστημονικών Υπηρεσιών της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανίας στο: Wissenschaftliche Dienste, Deutscher Bundestag: Griechische und polnische Reparationsforderungen gegen Deutschland, Sachstand WD 2 - 3000 - 066/19, 14. Juni 2019).

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η ελληνική πλευρά τακτικά, ποικιλοτρόπως και με διάφορες αφορμές καθιστούσε σαφές στην Γερμανία ότι το ζήτημα των πολεμικών επανορθώσεων και αποζημιώσεων παρέμενε ανοικτό. Για να αναφερθούν μερικά μόνον παραδείγματα: Μετά την υπογραφή της ελληνογερμανικής Σύμβασης του 1960, η ελληνική κυβέρνηση επεσήμανε ότι επιφυλάσσεται «όπως προβάλλει νέες απαιτήσεις, αίτινες προέρχονται εξ εθνικοσοσιαλιστικών μέτρων διώξεως κατά την διάρκεια του πολέμου και της κατοχής κατά την γενικήν εξέτασιν, συμφώνως τω άρθρω 5 παράγραφος 2 της Συμφωνίας περί γερμανικών εξωτερικών χρεών [„Συμφωνία του Λονδίνου“] της 27ης Φεβρουαρίου 1953.» Επίσης, πριν και μετά την έναρξη ισχύος της «Συνθήκης 2+4», το 1990 και το 1991, η ελληνική κυβέρνηση κατέστησε επανειλημμένα και δημόσια σαφές ότι το ζήτημα των πολεμικών επανορθώσεων

και αποζημιώσεων για την ελληνική πλευρά δεν έχει διευθετηθεί οριστικά. Πέραν τούτων, το 1995 η ελληνική κυβέρνηση με ρηματική διακοίνωση προς το γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών δήλωσε ότι η Ελλάδα δεν έχει παραιτηθεί των αξιώσεών της που αφορούν ζημίες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με την ελληνική πλευρά το θέμα παραμένει ανοικτό. (βλ. γνωμοδότηση Επιστημονικών Υπηρεσιών της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανίας στο: Wissenschaftliche Dienste, Deutscher Bundestag: Zur Frage von Reparationsansprüchen Griechenlands gegen Deutschland aus dem Zweiten Weltkrieg, Ausarbeitung WD 2 - 3000 - 037/12, 19. April 2012, σελ. 10 f., 17 f. / καθώς και: Hagen Fleischer: Schuld und Schulden – der Fall Griechenland „final geklärt“? στο: Südosteuropa Mitteilungen der Südosteuropa-Gesellschaft, τεύχος 02/2015, 55. Jahrgang, σελ. 54-58 / Hagen Fleischer: Krieg und Nachkrieg. Das schwierige deutsch-griechische Jahrhundert, Wien u.a. 2020, σελ. 291-307 / Karl Heinz Roth & Hartmut Rübner: Reparationsschuld. Hypotheken der deutschen Besatzungsherrschaft in Griechenland und Europa, Berlin 2017, σελ. 131; 133-137; 163-167; 434.)

Τέλος, τον Ιούνιο 2019 η ελληνική κυβέρνηση με ρηματική διακοίνωση κάλεσε την γερμανική πλευρά να προσέλθει σε διμερείς διαπραγματεύσεις για το ζήτημα ενδεχόμενων πολεμικών αποζημιώσεων, ενέργεια στην οποία προέβη κατόπιν σχετικής απόφασης που ελήφθη από την Βουλή των Ελλήνων τον Απρίλιο 2019. Η γερμανική κυβέρνηση παρέμεινε, εντούτοις, αμετακίνητη στην θέση ότι «το ζήτημα έχει διευθετηθεί οριστικώς». (βλ. <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/weltkriegs-reparationen-bundesregierung-lasst-griechenland-abblitzen/25131392.html>, τελευταία επίσκεψη ιστοτόπου: 25/02/2021).

Η άκαμπτη αρνητική στάση της γερμανικής κυβέρνησης είναι, από άποψης Διεθνούς Δικαίου, αμφιλεγόμενη. Οι Επιστημονικές Υπηρεσίες της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανίας αξιολογώντας την ισχύουσα κατάσταση στις 14 Ιουνίου 2019 (WD 2 - 3000 - 066/19) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η θέση της γερμανικής ομοσπονδιακής κυβέρνησης από άποψης Διεθνούς Δικαίου είναι μεν θεμιτή, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι αδιάσειστη. Το ίδιο το γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών σε από 5ης Μαΐου 1990 εσωτερικό σημείωμα τής τότε Διεύθυνσης 210 διαπίστωνε ότι το ζήτημα των επανορθώσεων παραμένει «δύσκολο από νομικής και πολιτικής άποψης» (βλ. Horst Möller u. a. [Hrsg.]: Die Einheit. Das Auswärtige Amt, das DDR-Außenministerium und der Zwei-plus-Vier-Prozess, Bonn 2015, Dok. 66, σελ. 333).

Από ελληνικής πλευράς ποτέ μέχρι σήμερα δεν υπήρξε σιωπηρή παραίτηση από δικαιώματα ή ρητή δήλωση παραίτησης από δικαιώματα. Παρά ταύτα, η παραδοχή του γεγονότος, ότι για την ελληνική πλευρά το ζήτημα των επανορθώσεων και αποζημιώσεων δεν έχει ακόμη διευθετηθεί οριστικά, δεν ισοδυναμεί με παραδοχή των ελληνικών θέσεων και αξιώσεων. Στο μέλλον, πάντως, η απάντηση στα ελληνικά αιτήματα δεν επιτρέπεται να περιορίζεται σε ηχηρή σιωπή και απόκρουση. Για λόγους ιστορικής, ηθικής και πολιτικής ευθύνης, θα έπρεπε να καταβληθούν προσπάθειες προκειμένου να βρεθούν κοινές απαντήσεις για τα μέχρι τώρα αναπάντητα ερωτήματα.

Η Ομοσπονδιακή Βουλή της Γερμανίας διαπιστώνει ότι:

1. Η Γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή αναγνωρίζει ότι για την ελληνική πλευρά ουδέποτε διευθετήθηκε οριστικά το ζήτημα των πολεμικών επανορθώσεων και αποζημιώσεων που αφορούν τον γερμανικό πόλεμο και την γερμανική κατοχή στην Ελλάδα. .
2. Μέχρι τώρα η Γερμανία και η Ελλάδα δεν μπόρεσαν να βρουν κοινές απαντήσεις για τις ερωτήσεις και απαιτήσεις που για την Ελλάδα

παραμένουν ανοικτές. Οι ελληνογερμανικές σχέσεις επιβαρύνονται ιδιαίτερα από την έλλειψη μιας από κοινού αντιμετώπισης της απαίτησης για εξόφληση του λεγομένου κατοχικού δανείου, που, και από νομικής άποψης, ουδέποτε διευθετήθηκε οριστικά (βλ. γνωμοδότηση Επισημοτικών Υπηρεσιών της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανίας στο: Wissenschaftliche Dienste, Deutscher Bundestag: Die „Deutsche Restschuld“ gegenüber Griechenland, Sachstand WD 2 - 3000 - 063/15, 23. April 2015, σ. 13).

3. Η υπεύθυνη ενασχόληση με τα εθνικοσοσιαλιστικά εγκλήματα και η μελέτη της ιστορίας θα διατηρήσουν και μελλοντικά για την Γερμανία την κεφαλαιώδη σημασία τους. Ως προς την Ελλάδα, η Γερμανία θα χρειαστεί να εντατικοποιήσει τις προσπάθειές της να αρθεί στο ύψος των ιστορικών ευθυνών της. Μέρος αυτών των προσπαθειών αποτελεί η αναγνώριση εκείνων των ευθυνών, στην ανάληψη των οποίων η Γερμανία δεν έχει προβεί μέχρι σήμερα.
4. Η παρουσία της Ελλάδας στο ημερολόγιο αξιομνημόνευτων γεγονότων της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου της Γερμανίας θα πρέπει να ενισχυθεί, όπως άλλωστε θα πρέπει να εντατικοποιηθεί και η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των κοινοβουλίων των δύο χωρών.

Η Ομοσπονδιακή Βουλή της Γερμανίας καλεί την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Γερμανίας:

- ως χειρονομία καλής θέλησης και ως ανθρωπιστική χειρονομία της Γερμανίας στο πλαίσιο μια νέας πρωτοβουλίας για την «πολιτική της μνήμης», να υποβάλει στην ελληνική πλευρά συγκεκριμένες προτάσεις που να αφορούν μεταξύ άλλων:
  - νέα αντιμετώπιση του αιτήματος της Ελλάδας για εξόφληση του λεγομένου κατοχικού δανείου,
  - περισσότερα προγράμματα αλληλεγγύης και μνήμης σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών, τα οποία θα εστιασθούν ακόμη περισσότερο στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα της ελληνικής πλευράς και θα συμπεριλάβουν και την νεότερη γενιά,
  - αντισταθμιστική καταβολή χρημάτων καθώς και ατομικές χρηματικές αποζημιώσεις για τα θύματα των εθνικοσοσιαλιστικών εγκλημάτων και για τα παιδιά τους, σε περίπτωση που μέχρι τώρα δεν έχουν αποζημιωθεί ή έχουν αποζημιωθεί ανεπαρκώς,
  - απαραίτητη (κοινωνικο-ιατρική) υποστήριξη για τα θύματα που βρίσκονται εν ζωή και για τα παιδιά τους,
  - αποκατάσταση και ενεργή υποστήριξη των εβραϊκών κοινοτήτων της Ελλάδας,
  - επενδύσεις για το μέλλον σε πόλεις, χωριά και περιοχές που ταλανίστηκαν από την γερμανική κατοχή και καταστράφηκαν ολοσχερώς ή εν μέρει, χωρίς ωστόσο να έχουν αποζημιωθεί ποτέ μέχρι τώρα.
- συγχρόνως και σε συνεργασία με την ελληνική πλευρά, να δρομολογήσει, αξιοποιώντας όλες τις διαθέσιμες πηγές, μια ευρεία πρωτοβουλία με στόχο να εντοπισθούν και να τύχουν ιστορικής, πολιτικής και νομικής επεξεργασίας τα εγκλήματα της γερμανικής κατοχής που δεν έχουν ακόμη αντιμετωπισθεί, και επιπλέον να αποκατασταθούν ατομικά τα θύματα.

Βερολίνο, 23 Μαρτίου 2021

Katrin Göring-Eckardt, Dr. Anton Hofreiter και η κοινοβουλευτική ομάδα